

dr hab. Monika Wesołowska, prof. UMCS

Lublin, 30.12.2025

Katedra Geografii Społeczno-Ekonomicznej

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej

Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie

**Recenzja rozprawy naukowej Pana mgr inż. Krystiana Piotra Kolińskiego
pt. *Potencjał odporności małych lokalnych rynków pracy w Polsce***

Podstawa formalna recenzji

Podstawą wykonania recenzji jest podjęta w dniu 18 listopada 2025 roku uchwała nr 008/2025/2026 Rady Naukowej Dyscypliny Geografia Społeczno-Ekonomiczna i Gospodarka Przestrzenna Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w sprawie powołanie mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej Pana mgr inż. Krystiana Kolińskiego pt. *Potencjał odporności małych lokalnych rynków pracy w Polsce* w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie geografia społeczno-ekonomiczna i gospodarka przestrzenna. Przedstawiona do recenzji praca ma postać monografii naukowej. Została napisana pod kierunkiem promotora głównego dr hab. Ewy Kacprzak, prof. UAM oraz promotora pomocniczego, dr. Bartłomieja Kołsuta. Podstawą prawną recenzji jest Ustawa Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce z dnia 20 lipca 2018 r. (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571).

Trafność podjętej problematyki badawczej, jej oryginalność i znaczenie naukowe

Przedstawiona do recenzji praca stanowi obszerną i wartościową analizę zagadnienia odporności ekonomiczno-społecznej na poziomie lokalnym. Problematyka podjęta w pracy jest aktualna i wpisuje się w rosnące zainteresowanie zagadnieniem odporności gospodarczej oraz dynamicznymi przemianami rynku pracy. Lokalny wymiar tego zjawiska jest szczególnie ważny w kontekście zróżnicowania terytorialnego Polski oraz obserwowanych dysproporcji rozwojowych. Lokalny rynek pracy, zwłaszcza w wymiarze małych jednostek terytorialnych, stanowi obszar, który

wciąż pozostaje relatywnie słabo rozpoznany w literaturze krajowej. Większość badań dotyczących odporności gospodarczej koncentruje się na poziomie makro- lub mezoregionalnym, natomiast analizy odnoszące się do małych LRP, ich struktury, podatności na zakłócenia i potencjału adaptacyjnego są rzadkie. Tym samym praca wypełnia istotną lukę badawczą.

Wybór tematu jest uzasadniony, oryginalny i w pełni odpowiada aktualnym wyzwaniom badawczym związanym z odpornością gospodarki lokalnej. Praca jest oryginalna zarówno w doborze tematu, jak i metodzie - Autor w sposób spójny przedstawia metodologię opartą m.in. na delimitacji lokalnych rynków pracy (LRP), budowie wskaźnika syntetycznego oraz studiach przypadku.

Cel pracy i hipotezy badawcze

Głównym celem recenzowanej pracy było określenie poziomu potencjału odporności małych lokalnych rynków pracy w Polsce oraz identyfikacja uwarunkowań, które go kształtują. Osiągnięcie celu głównego pracy wymagało realizacji pięciu celów szczegółowych oraz postawienia dziewięciu pytań badawczych:

Cel szczegółowy	Pytania badawcze
1. Określenie specyfiki małych lokalnych rynków pracy oraz uporządkowanie wiedzy dotyczącej koncepcji odporności w kontekście ich analizy.	1.1. Jak w literaturze opisywana jest specyfika małych lokalnych rynków pracy oraz jak definiowana i rozwijana jest koncepcja odporności w odniesieniu do rynków pracy?
2. Delimitacja lokalnych rynków pracy w Polsce oraz stworzenie ich klasyfikacji wielkościowej.	2.1. Jak kształtują się zasięgi oraz przestrzenny układ lokalnych rynków pracy w Polsce wyznaczonych na podstawie przepływów ludności związanych z zatrudnieniem? 2.2. Jakie kategorie wielkościowe lokalnych rynków pracy można wyróżnić w Polsce na podstawie liczby pracujących oraz jakie jest ich zróżnicowanie przestrzenne?

3. Określenie poziomu potencjału odporności małych lokalnych rynków pracy w Polsce z wykorzystaniem wskaźnika autorskiego.	3.1. Jak kształtuje się poziom i zróżnicowanie przestrzenne potencjału odporności małych lokalnych rynków pracy w Polsce?
4. Identyfikacja uwarunkowań kształtujących poziom potencjału odporności małych lokalnych rynków pracy w Polsce.	4.1. Jakie uwarunkowania regionalno-gospodarcze determinują poziom potencjału odporności małych lokalnych rynków pracy? 4.2. Jakie uwarunkowania społeczno-demograficzne kształtują poziom potencjału odporności małych lokalnych rynków pracy? 4.3. Jakie znaczenie dla potencjału odporności małych lokalnych rynków pracy mają uwarunkowania instytucjonalno-regulacyjne?
5. Opracowanie katalogu dobrych praktyk oraz sformułowanie rekomendacji dotyczących prowadzenia polityk na małych lokalnych rynkach pracy w Polsce.	5.1. Jakie dobre praktyki w prowadzeniu polityk na małych lokalnych rynkach pracy można uznać za najbardziej efektywne i możliwe do adaptacji w innych jednostkach? 5.2. Jakie rekomendacje mogą zostać sformułowane na podstawie zidentyfikowanych dobrych praktyk w celu wzmocnienia potencjału odporności małych lokalnych rynków pracy?

Pierwszy cel szczegółowy jest klarowny, ma charakter koncepcyjny, pytanie badawcze 1.1 dobrze go uzupełnia. W pracy można było dodać, że cel ten służył zbudowaniu ramy teoretycznej, która ułatwiła interpretację wyników empirycznych. Drugi cel szczegółowy ma charakter techniczny, klasyfikacja umożliwiła wybór jednostek badawczych do kolejnych etapów pracy. Cele szczegółowe trzeci i czwarty mają charakter empiryczny. Cel trzeci - określenie poziomu potencjału odporności z wykorzystaniem wskaźnika autorskiego - jest celem mierzalnym, dobrze wpisuje się w główny cel dysertacji. Warty podkreślenia jest wybór własnego, autorskiego wskaźnika zamiast korzystania z istniejących w literaturze narzędzi. Cel czwarty umożliwił

wykorzystanie badań jakościowych (wywiady). Piąty cel szczegółowy miał charakter aplikacyjny, dobrze uzupełnia część empiryczną dysertacji i pokazuje wartość dodaną wyników, zwiększa praktyczny wymiar pracy. Cele pracy są merytorycznie spójne, logicznie uporządkowane i dobrze powiązane z pytaniami badawczymi.

Konstrukcja pracy

Przedstawiona do recenzji praca jest obszernym dziełem obejmującym 247 stron, w tym spis literatury liczący 523 pozycje (łącznie ze źródłami internetowymi i aktami prawnymi), w którym dużą część stanowi literatura zagraniczna, głównie anglojęzyczna. Zaletą pracy jest szeroki przegląd literatury dotyczącej koncepcji odporności oraz funkcjonowania rynków pracy. Bogata literatura przedmiotu wskazuje na dobre rozpoznanie tematyki przez Autora dysertacji.

Rozprawa składa się z siedmiu rozdziałów, podzielonych na mniejsze części (podrozdziały). Struktura pracy jest logicznie zorganizowana i przemyślana. Została zaprojektowana tak, aby umożliwić kompleksową ocenę odporności małych lokalnych rynków pracy w Polsce – od podstaw teoretycznych, przez precyzyjne wyznaczenie jednostek badawczych i pomiar ilościowy, po zrozumienie głębszych uwarunkowań oraz opracowanie konkretnych rekomendacji. Całość ma zarówno wymiar naukowy, jak i praktyczny, a wyniki badań mogą stanowić wsparcie dla polityki rynku pracy na poziomie lokalnym, podejście jest kompleksowe. Pracę wzbogaca szata graficzna (22 ryciny) i zestawienia tabelaryczne (13 tabel), oraz 2 załączniki, przez co jej odbiór jest bardzo przystępny.

Rozdział wstępny obejmuje zagadnienia wprowadzające w podjęty temat, w tym cel i pytania badawcze, zakres pracy, materiały źródłowe i opis metod badań. Kolejny rozdział ma charakter teoretyczny. Autor dokonał w nim przeglądu literatury dotyczącej specyfiki małych lokalnych rynków pracy oraz zaprezentował rozwój i ewolucję koncepcji odporności w kontekście gospodarki i rynku pracy. Rozdział ten, niezwykle ważny dla dalszych rozważań, porządkuje pojęcia, prezentuje kluczowe definicje oraz wskazuje różne podejścia badawcze obecne w literaturze. Jednak w mojej ocenie ta część pracy momentami przyjmuje zbyt szeroką perspektywę, co sprawia, że kluczowe zagadnienia dotyczące odporności rynków pracy zacierają się wśród obszernych opisów klasycznych ujęć rynku pracy. W niektórych fragmentach pojawia się nadmierne cytowanie literatury bez wystarczającego krytycznego odniesienia do

przedstawianych koncepcji. Autor nie podejmuje krytyki koncepcji *resilience*, wskazującej m.in., że nadmierne poleganie na adaptacyjności może prowadzić do utrwalania niekorzystnych struktur społeczno-ekonomicznych.

Trzeci rozdział zawiera charakterystykę rynku pracy w Polsce. Autor omówił w nim podstawowe cechy polskiego rynku pracy, zwracając uwagę na jego ewolucję w ujęciu długookresowym, w tym transformację po 1989 roku, zmiany struktury zatrudnienia, rozwój sektora usług oraz procesy integracji z rynkiem unijnym. Przedstawił również najważniejsze wskaźniki charakteryzujące współczesny rynek pracy (tj. stopa bezrobocia, aktywność zawodowa, struktura pracujących według sektorów gospodarki, dynamika wynagrodzeń). Rozdział stanowi solidną podstawę do dalszych analiz LRP, poprzez ukazanie zarówno makrostrukturalnych trendów ogólnopolskich, jak i regionalnych uwarunkowań wpływających na ich rozwój, pozwala osadzić badanie w szerszym kontekście społeczno-gospodarczym i stanowi punkt odniesienia dla badań empirycznych prowadzonych w kolejnych częściach pracy.

Kolejne dwa rozdziały dotyczą zagadnień metodologicznych związanych z wyznaczeniem lokalnych rynków pracy w Polsce. W rozdziale czwartym Doktorant przeprowadził delimitację LRP oraz określił ich przestrzenny układ i zasięgi. Delimitacja opiera się na danych o przepływach związanych z zatrudnieniem, jednak zabrakło mi opisu ograniczenia tego podejścia – w szczególności wpływu pracy zdalnej, migracji krótkookresowych i zmienności rocznych danych. Następnie Autor opracował klasyfikację wielkościową uwzględniającą liczbę pracujących, dzięki czemu możliwe było wyodrębnienie 154 małych lokalnych rynków pracy, stanowiących przedmiot dalszych analiz. W rozdziale piątym Doktorant zaprezentował autorski wskaźnik pozwalający na ocenę potencjalnej odporności lokalnych rynków pracy. Przedstawił jego konstrukcję, zmienne składowe oraz zasady normalizacji i agregacji. Zaprezentowane wyniki pozwoliły na określenie zróżnicowania poziomu odporności małych LRP oraz na wskazanie jednostek najbardziej i najmniej podatnych na przyszłe wstrząsy gospodarcze.

Rozdział szósty ma charakter jakościowy i oparty jest na indywidualnych wywiadach pogłębionych przeprowadzonych z lokalnymi liderami i przedstawicielami instytucji publicznych w wybranych studiach przypadku. Doktorant poddał analizie cztery małe LRP o skrajnych poziomach odporności: Grodzisk Wielkopolski, Kętrzyn, Słubice i Świdwin. Badanie to pozwoliło na identyfikację uwarunkowań gospodarczych,

społeczno-demograficznych oraz instytucjonalnych, które wpływają na poziom odporności lokalnych rynków pracy, których nie można uchwycić metodami ilościowymi. Przedstawił katalog dobrych praktyk w zakresie prowadzenia polityk rynku pracy na poziomie lokalnym. Opracowanie to bazuje zarówno na wynikach badań ilościowych i jakościowych, jak i na analizie literatury oraz praktyk stosowanych w wybranych jednostkach. Autor sformułował także rekomendacje dla decydentów i instytucji odpowiedzialnych za funkcjonowanie LRP, wskazując na działania sprzyjające budowaniu ich odporności. Dyskusyjny pozostaje charakter przedstawionych rekomendacji. Miejscami są one ogólnikowe i nie zawsze odnoszą się bezpośrednio do wykazanych problemów strukturalnych. Dodatkowym wzmocnieniem pracy byłoby przedstawienie scenariuszy rozwoju dla jednostek o najniższym potencjale odporności. Interesujące były by również odwołania regionalne i odpowiedź na pytanie: ***czy zauważono regionalne wzorce odporności, z czego mogą one wynikać?*** Pracę zamyka rozdział podsumowujący.

Podsumowując, struktura pracy prowadzi od ogólnej teorii do szczegółowych badań praktycznych, co jest jej mocną stroną. Część empiryczna została wykonana rzetelnie – zarówno analizy ilościowe, jak i wyniki wywiadów pogłębionych dostarczają obrazu funkcjonowania wybranych LRP. Studium przypadku czterech jednostek pozwala na pogłębioną interpretację czynników odporności oraz identyfikację dobrych praktyk. Dysertacja ma również wymiar aplikacyjny, dzięki przedstawieniu rekomendacji dla polityki lokalnej. Jednak, w mojej opinii, w części empirycznej, mimo dużej wartości analitycznej, można zauważyć brak pogłębionej dyskusji nad ograniczeniami zastosowanego wskaźnika potencjału odporności. Autor nie porównuje wyników z innymi możliwymi metodami syntetyzacji danych. Studium przypadku jest cenne, lecz jego dobór, choć uzasadniony skrajnościami wyników, mógłby zostać uzupełniony o argumentację odnoszącą się do różnorodności typów LRP. Brakuje też porównań z innymi obszarami. Wzbogacająca dysertację byłaby odpowiedź na pytanie: ***jakie są najistotniejsze różnice w funkcjonowaniu małych lokalnych rynków pracy w porównaniu z rynkami średnimi i dużymi?***

Zastosowane metody badawcze

Metody badawcze wykorzystane w pracy są dobrze dobrane, poprawnie uzasadnione i adekwatne do zakładanych celów. Niewątpliwie zaletą recenzowanej

rozprawy jest złożone i wieloaspektowe podejście metodologiczne. Obejmuje ono zarówno analizę ilościową, jak i jakościową. Triangulacja wyników mogłaby zostać podkreślona w sposób bardziej systematyczny: **które ustalenia się uzupełniają? które potwierdzają?**

Zastosowania w pracy delimitacja małych lokalnych rynków pracy została oparta na przepływach związanych z zatrudnieniem. Jest to metoda dość często wykorzystywana w analizie regionalnej, co wskazuje na jej aktualność i poprawne zakotwiczenie w literaturze. Ograniczeniem zastosowanych danych jest to, że nie uwzględniają one samozatrudnienia i nierejestrowanych form mobilności. Niemniej wybór metody jest adekwatny do postawionego celu badawczego, a jej zastosowanie świadczy o świadomym doborze przez Doktoranta narzędzi analitycznych.

Konstrukcja autorskiego wskaźnika odporności jest najbardziej innowacyjnym elementem metodologii. Stanowi ona wartościowy wkład autorski i wzbogaca część empiryczną pracy. Jednak dobór zmiennych, choć uzasadniony, jest selektywny i może wywierać wpływ na końcowy kształt wskaźnika (mogą istnieć istotne czynniki odporności, które nie zostały uwzględnione np. ze względu na brak danych). W mojej opinii brakuje pogłębionej dyskusji nad ograniczeniami zastosowanego wskaźnika, Autor nie przedstawił, jak wybór poszczególnych zmiennych mógł wpłynąć na końcową klasyfikację: **jakie kryteria zadecydowały o wyborze zmiennych składowych wskaźnika odporności?** Brakuje również analizy wrażliwości wskaźnika, co utrudnia ocenę jego stabilności. Autor nie zaprezentował testów sprawdzających korelacje między zmiennymi składowymi, co mogłoby ujawnić redundancję części wskaźników i wpłynąć na interpretację syntetycznego rezultatu. Opracowany autorski wskaźnik należało by porównać z wynikami uzyskanymi innymi metodami, np. analizą skupień czy wieloczynnikową analizą danych. Interesuje mnie również **jak interpretować otrzymane wartości – czy istnieje próg, powyżej którego LRP jest „odporny”?** W przyszłości Autor może pogłębić badania uwzględniając różne scenariusze kryzysowe (np. pandemia, recesja gospodarcza, zmiany demograficzne) co pozwoliłoby wzbogacić wskaźnik odporności o aspekt prognostyczny.

Włączenie badań jakościowych – indywidualnych wywiadów pogłębionych - pozwala lepiej zrozumieć opisywane procesy. Choć dobór jednostek do analizy przypadków jest logiczny i dobrze uzasadniony to niewielka liczba przypadków, zaledwie cztery, ogranicza możliwość generalizacji wyników, a niepełna reprezentacja

różnych grup interesariuszy (np. pracowników, przedsiębiorców, NGO) może prowadzić do zawężenia perspektywy. Ponadto dobór przypadków – skrajnie niskiej i skrajnie wysokiej odporności – pomaga wydobyć kontrasty, ale nie pozwala uchwycić typowych, przeciętnych mechanizmów funkcjonowania małych lokalnych rynków pracy.

Pomimo powyższych uwag uważam, że wywiady stanowią wartościowe uzupełnienie analiz statystycznych i wzmacniają interpretację wyników ilościowych. W dalszej pracy naukowej proponuję Autorowi dysertacji rozszerzyć badania jakościowe o większą liczbę jednostek, reprezentujących różne typy małych lokalnych rynków pracy (np. wschodzące, stabilne, peryferyjne). Pozwoliłoby to lepiej uchwycić różnorodność lokalnych doświadczeń i zwiększyć możliwość uogólniania wniosków.

Wniosek końcowy

Recenzowana rozprawa doktorska Pana mgr inż. Krystiana Piotra Kolińskiego przedstawia bardzo istotny temat, który ma nie tylko wymiar teoretyczny, ale także praktyczny, odnoszący się do rzeczywistych problemów, z którymi borykają się małe lokalne rynki pracy w Polsce. Oryginalność pracy przejawia się w kilku elementach. Po pierwsze, wprowadzenie autorskiego wskaźnika potencjału odporności małych lokalnych rynków pracy stanowi nowatorskie podejście, umożliwiające obiektywną i wielowymiarową ocenę ich stabilności oraz zdolności adaptacyjnych. Po drugie, połączenie metod ilościowych (delimitacja LRP, klasyfikacja wielkościowa, konstrukcja wskaźnika syntetycznego) z metodami jakościowymi (indywidualne wywiady pogłębione z lokalnymi liderami) pozwala na wielostronne ujęcie badanego zjawiska i nadaje analizie bardziej pogłębiony charakter. Po trzecie, praca porusza zagadnienie odporności w sposób niekonwencjonalny – nie poprzez analizę reakcji na przeszły kryzys, lecz poprzez ocenę potencjalnej zdolności do reagowania na przyszłe zakłócenia, co czyni podejście świeżym i perspektywicznym. W przyszłości warto rozszerzyć wskaźnik odporności o dodanie nowych zmiennych, uwzględniających innowacyjność, cyfryzację, strukturę sektora usług czy stabilność zatrudnienia, aby jeszcze pełniej uchwycić złożoność potencjału odporności lokalnych rynków pracy.

Należy podkreślić również wysoką użyteczność praktyczną podjętej tematyki. Praca dostarcza cennych wskazówek dla lokalnych decydentów i planistów rozwoju, szczególnie w kontekście prowadzenia polityk rynku pracy w małych jednostkach

terytorialnych, które często borykają się z ograniczonymi zasobami i większą wrażliwością na zakłócenia. Praca jest dobrze zorganizowana i oparta na solidnym przeglądzie literatury, co nadaje jej wysoką wartość merytoryczną. Stanowi przykład sumiennego naukowego opracowania o dużym potencjale oddziaływania w środowisku akademickim. Oceniając niniejszą rozprawę doktorską stwierdzam, że cel zasadniczy i cele szczegółowe pracy zostały zrealizowane, Autor udzielił również odpowiedzi na postawione pytania badawcze.

Konkludując podjęta problematyka jest dobrze osadzona we współczesnym dyskursie naukowym, a praca wnosi zauważalny wkład w rozwój badań nad lokalnymi rynkami pracy. Stwierdzam, że rozprawa doktorska Pana mgr inż. Krystiana Piotra Kolińskiego pt. *Potencjał odporności małych lokalnych rynków pracy w Polsce* spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim na podstawie zapisów ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571). Przedkładałam więc wniosek do Rady Naukowej Dyscypliny Geografia Społeczno-Ekonomiczna i Gospodarka Przestrzenna Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu o przyjęcie rozprawy i dopuszczenie mgr inż. Krystiana Piotra Kolińskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Ponadto stawiam również wniosek o wyróżnienie rozprawy doktorskiej Pana mgr inż. Krystiana Piotra Kolińskiego biorąc pod uwagę wysoką wartość naukową recenzowanej rozprawy oraz nowatorstwo w podejściu do zagadnień związanych z badaniami małych lokalnych rynków pracy.

Lublin, 30.12.2025

Monika Wesołowska

